

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет

Дистанційне навчання студентів: теорія і практика

Електронний збірник
наукових і науково-методичних праць

Херсон
2020 р.

УДК 378.018.43:004.087(08)

*Затвердила вчена рада Херсонського державного університету
(протокол від 26.10.2020 р. № 4)*

Головний редактор – Сергій Омельчук
Відповідальна за випуск – Юлія Юріна

Рецензенти:

Лариса Голодюк – докторка педагогічних наук, доцентка, заступниця директорки з науково-методичної діяльності КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної і педагогічної освіти ім. В.Сухомлинського»;

Антоніна Ляшкевич – докторка педагогічних наук, доцента, професорка кафедри гуманітарних дисциплін та інноваційної педагогіки Херсонської державної морської академії.

У збірнику висвітлено різні аспекти дистанційного навчання як сучасної освітньої технології, охарактеризовано інформаційні технології й інноваційні методики навчання в підготовці фахівців, а також визначено методологічні засади та запропоновано методичний інструментарій упровадження елементів дистанційного навчання в освітній процес університету.

Розраховано на викладачів, здобувачів вищої освіти усіх рівнів.

ISBN

Дистанційне навчання студентів: теорія і практика [Електронний збірник]: науково-методичні праці Херсонського державного університету / відп.ред. С.А. Омельчук. – Херсон : ХДУ, 2020. – 78 с.

© Херсонський державний
університет, 2020 р.

ЗМІСТ

Відомості про авторів	4
Бондаренко Л.Г. Теорія і практика використання сервісу LOOM під час дистанційного навчання майбутніх учителів української літератури.....	5
Вишневська Л.В. Вишневський В.П. Роль опорних схем в організації дистанційного навчання студентів.....	11
Задорожня Н.О., Задорожня О.В. Викладання юридичних дисциплін студентам заочної форми навчання: формальний та інформальний підходи.....	22
Ільїна Н.В. Організація зворотного зв'язку під час дистанційного навчання в умовах ЗВО.....	28
Карпуніна Ю.В. Особливості застосування дистанційних методів навчання під час викладання дисципліни «Фізіологія» для спеціальності 227 Медицина.....	34
Козій Т.П. Досвід застосування інноваційних методів у курсі «Анатомія людини» для майбутніх лікарів під час дистанційного навчання.....	39
Костючков С.К. Філософські засади розвитку дистанційної освіти в умовах сучасного інформаційного простору.....	42
Москалюк Г.В. Блог студента педагогічного коледжу як одна з форм спілкування в процесі дистанційного навчання	52
Попович Т.А. Дистанційний курс неорганічної хімії в системі організації самостійної роботи студентів хімічних спеціальностей закладів вищої освіти.....	59
Речицький О.Н., Решнова С.Ф. Можливості використання комплексної комп'ютерної програми з органічної хімії в дистанційному навчанні.....	69
Сидорович Є.С. Особливості викладання дисципліни «Організація екскурсійної діяльності».....	74

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бондаренко Л. Г. – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри української філології й журналістики Херсонського державного університету

Вишневська Л.В. – кандидатка педагогічних наук. доцентка кафедри хімії та фармації Херсонського державного університету

Вишневський В.П. – кандидат педагогічних наук, доцент, професор Херсонського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

Задорожня Н.О. – доцентка кафедри публічного та міжнародного права та правоохоронної діяльності Херсонського державного університету

Задорожня О.В. – старша викладачка кафедри публічного та міжнародного права та правоохоронної діяльності Херсонського державного університету

Ільїна Н.В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету

Карпухіна Ю.В. – кандидатка біологічних наук, доцентка кафедри медицини та фізичної терапії Херсонського державного університету

Козій Т.П. – кандидатка біологічних наук, доцента кафедри медицини та фізичної терапії Херсонського державного університету

Костючков С.К. – доктор філософських наук, професор кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології Херсонського державного університету

Москалюк Г.В. – заступниця директора з навчальної роботи Бериславського педагогічного коледжу імені В.Ф.Беньковського, аспірантка кафедри української філології та журналістики Херсонського державного університету

Попович Т.А. – кандидатка технічних наук, доцентка кафедри хімії та фармації Херсонського державного університету

Речицький О.Н. – кандидат хімічних наук, доцент кафедри хімії та фармації Херсонського державного університету

Решнова С. Ф. – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри хімії та фармації Херсонського державного університету

Сидорович Є.С. – старший викладач кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Херсонського державного університету

Вишневська Л.В., кандидатка пед. наук,
доцентка кафедри хімії та фармації
Херсонського державного університету;
Вишневський В.П., кандидат пед. наук,
доцент, професор Херсонського
інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

РОЛЬ ОПОРНИХ СХЕМ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми. За останні 10 – 15 років науково-методична скарбниця нинішньої вищої школи істотно поповнилась. Викладачі, крім розвивального, проблемного, програмованого навчання, на своє озброєння взяли системно-розвивальне, особистісно-орієнтоване, модульне, продуктивне навчання, гуманістичну педагогіку Ш. Амонашвілі, ймовірнісну педагогіку С. Френе, методику формування опорних сигналів В. Шаталова, «школу діалогу культур» В.Біблера [11]. система Разом з цими напрямками започатковано розвиток теоретичного базису та практичних розробок систем дистанційного навчання, яке в умовах глобалізації інформаційного простору поступово набуває статусу третього суб'єкта освітньої системи суспільства [15, с.8]. Об'єктивними підставами для можливостей ефективного впровадження дистанційного навчання стало те, що з розвитком інформаційних та комунікативних технологій, докорінним чином змінились і обсяг продуктів суспільного пізнання, і система генерації й передачі інформації про ці продукти.

Однак ситуація, що склалась в освітньому просторі навесні 2020 року, внаслідок запровадження карантинного режиму у ЗВО, зумовила трансформацію дистанційного навчання зі статусу можливого у статус обов'язкового. Технічно-програмні можливості оптимізації дистанційного навчання забезпечив розвиток он-лайн технологій, зокрема, сервісу для проведення он-лайн конференцій Zoom. Серед викладачів об'єктивно виникла потреба у створенні інформаційних продуктів, які були б достатніми для викладання дистанційних курсів за окремими навчальними дисциплінами. За останнє десятиріччя в дослідженнях та публікаціях І.В.Бацуровської [1], К.Л.Бугайчука [3], В.М.Кухаренка [9], О.В.Самойленка [14] розроблений ряд принципів теорії конективізму: принцип агрегації, принцип реміксу, принцип розповсюдження, принцип перепрофілювання та визначені основні переваги та недоліки масових дистанційних курсів. Усунення певних недоліків при розробці таких курсів на сьогодні складає суть проблеми подальшого удосконалення засобів донесення інформації про системоутворюючі зв'язки між окремими категоріями змісту конкретної навчальної дисципліни. Цьому аспекту загальної проблеми дистанційного навчання присвячена дана стаття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми дистанційного навчання активно здійснюються з початку ХХІ століття. Теоретико-методологічною основою розвитку цього напрямку послуговували

праці теоретиків коннективізму Джорджа Сіменса [19] та Стівена Доунса [16]. Нормативні підстави досліджень проблеми інформальної освіти вітчизняною наукою і практикою містяться у «Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні» [6] та «Положенні про дистанційне навчання» [12].

Суттєвий внесок у розвиток теоретичних засад та практичної реалізації дистанційного навчання здійснили В.Ю.Биков [2], Є.Ю.Владимирська [4], Г.М.Кравцов [8], В.М.Кухаренко [9], Н.С.Ручинська [13] та інші вітчизняні науковці. В дослідженнях та публікаціях І.В.Бацуровської [1, с. 28], К.Л.Бугайчука [3, с. 9-12], О.М.Самойленка [14, с.313-314] ґрунтовно розроблені технології використання відкритих масових дистанційних курсів у закладах вищої освіти (далі ЗВО).

В працях О.В.Співаковського та Л.Є.Петухової здійснено обґрунтування необхідності включення інформаційно-комунікативного педагогічного середовища як третього рівноправного суб'єкта дидактичної системи, що в умовах дистанційного навчання здійснює вирішальний вплив на зміну функцій інших суб'єктів взаємодії в освітніх процесах при виборі форм, методів та засобів виконання операцій з інформацією [15, с.8-9].

Отже можна вважати, що освітянською наукою та практикою накопичено певний досвід організації дистанційної освіти.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Об'єктивна потреба масового дистанційного навчання студентів з одного боку, виявила певну психологічну неготовність досить широкого загалу викладачів ЗВО до організації систематичної освітньої діяльності в он-лайн форматі. З іншого боку, вимушене проведення дистанційних форм організації взаємодії із студентами в умовах відсутності у викладача можливості скористатись традиційними методами наочності: дошкою та крейдою, мультимедійним проектором, інтерактивною дошкою, презентаціями тощо, виявило гостру необхідність у розробці комплексів схематизованої наочності. Такі дидактичні засоби вкрай необхідні при читанні лекцій, формулюванні завдань для самостійної роботи студентів на практичних заняттях, здійсненні поточного та підсумкового контролю якості освіти студентів в режимі масових дистанційних курсів.

Мета статті. Обґрунтувати необхідність схематизації певних детермінант змісту навчальних дисциплін; розкрити особливості застосування опорних схем, як компоненти трисуб'єктного дидактичного середовища при дистанційному навчанні на прикладі дисципліни «Етика і деонтологія у фармації»; виявити перспективні напрямки удосконалення змістовно-методичного забезпечення масових дистанційних курсів.

Виклад основного матеріалу. При розробці дидактичного забезпечення масового дистанційного курсу ми перед усім керувались тим, що змістом навчальної дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» є система морально-етичних норм і принципів професійної поведінки фармацевтичного працівника. Формування професійних компетентностей майбутнього професіонала вимагає пізнання сутності внутрішнього імперативу моралі, етики та службового обов'язку, який є передумовою формування особистісних соціально

орієнтованих норм професійної поведінки та мотивів їх вибору. Отже, ця дисципліна розглядає соціальні явища і процеси, які в значній мірі залежать від внутрішніх властивостей особистості людини [17; 18]. Характер таких властивостей зовнішньо проявляється тільки у взаємодії людини з іншими людьми. Тому існує об'єктивна потреба у розробці певних алгоритмів ідентифікації реальних вчинків людини з формалізованими моделями суспільно орієнтованої поведінки умовної особистості [5, с. 9-10].

В якості таких моделей можливо використовувати опорні схеми, що відображають як внутрішні властивості об'єкта пізнання, так і загальну структуру певної морально-етичної чи деонтологічної категорії. Тобто ми пропонуємо трансформувати відомий у науці теоретичний метод формалізації в його практичне використання, що, на наш погляд, має значну доцільність при дистанційному навчанні.

Спираючись на ідеї О.В.Співаковського щодо вибору засобів передачі інформації в умовах дистанційного навчання [15, с. 7-8], в якості таких засобів ми застосували розроблений нами комплекс опорних схем, які мали призначення – розкрити структуру об'єкта вивчення та сформувати схематизовані уявлення про нього у студентів.

В цьому аспекті нашого дослідження ми керувались теоретичним підґрунтям, що для формування схематизованого уявлення про об'єкт вивчення вибирається його найістотніша риса – його структура. Усвідомлення структури, як носія найістотнішої властивості об'єкта, забезпечує відображення у свідомості суб'єкта учіння схематизованого уявлення про особливості об'єкта вивчення як певної підсистеми. На думку І.В.Малафіїка, формування схематизованого уявлення здійснюється на основі не просто загального чи одиничного уявлення, а на основі своєрідної двобічної зв'язки: залежно від особливостей об'єкта вивчення або спочатку формуються одиничні уявлення, а потім здійснюється перехід до загальних, або сформоване загальне уявлення забезпечує свідоме розуміння місця в ньому одиничних компонентів [10, с. 355-356].

Отже, схематизація навчального матеріалу, особливо при розробці масових дистанційних курсів у ЗВО з дисциплін, у яких об'єкти вивчення глибоко структуровані, є їх необхідною складовою.

З цієї точки зору навчальна дисципліна «Етика і деонтологія у фармації» як така, що має цілком прагматичну мету – формування у студентів цілісної системи теоретичних та практичних компетентностей з моралі, фармацевтичної етики та фармацевтичної деонтології, має бути достатньо структурована. Від цього залежить формування у студентів морально-етичної готовності до подальшого належного виконання своїх професійних обов'язків, зокрема службових обов'язків провізора [7, 51-52].

Для досягнення систематизації та узагальнення таких компетентностей, викладач має забезпечити акцент не тільки на аналізі кожного з компонентів об'єкту пізнання, а й на його цілісності, тобто, в першу чергу, на зв'язках між цими компонентами. Виконання такого завдання без використання опорних схем майже не можливе.

На підставі вище наведеного теоретичного обґрунтування нами розроблено і використано 22 опорних схеми до масового дистанційного курсу «Етика та деонтологія у фармації», які дозволили практично реалізувати декілька освітніх функцій, а саме:

1) Забезпечити супровід лекційних занять, проведених в он-лайн форматі, демонстрацією системоутворюючих зв'язків між компонентами морально-етичних та деонтологічних категорій, що складають зміст певної теми курсу. Приклади таких опорних схем наведено на рисунках 1 та 2.

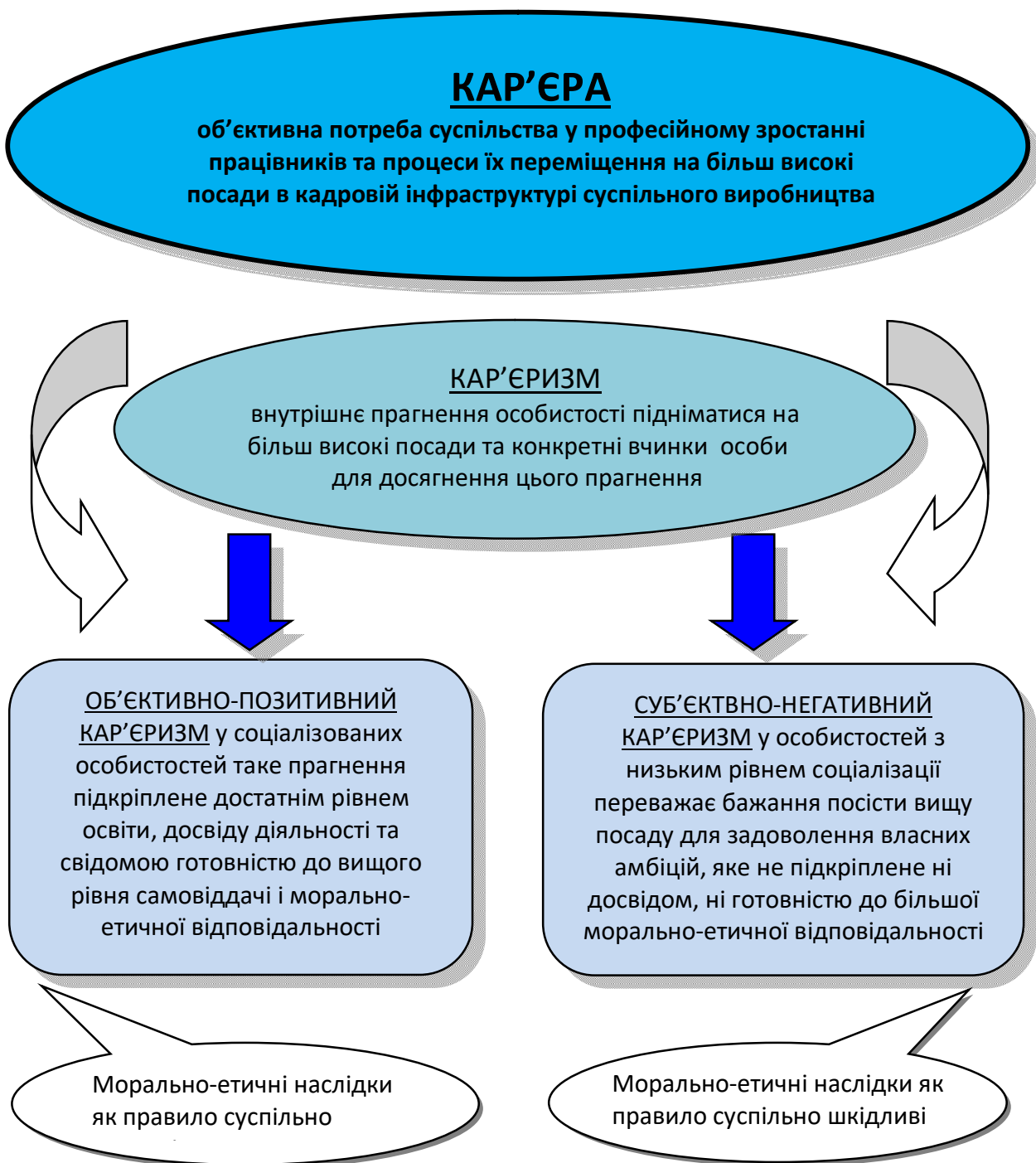

Рис. 1. Морально-етична інтерпретація соціально-виробничого явища «кар'єра». (розроблено авторами за даними [5]).

Рис. 2. Взаємозв'язок етики, професійної етики, фармацевтичної етики та фармацевтичної деонтології та їх структурних компонентів. (розроблено авторами за даними [5]).

Як видно із наведених опорних схем, в них показано динаміку руху від загальних до часткових категорій. Це створює схематизовану основу для вироблення у студентів загального уявлення про системність об'єкту пізнання, структуру якого становлять одиничні уявлення. Тобто процес формування уявлення у часовій розгортці, відбувається одночасно: від схематизованих загальних до часткових, одночасно загальні уявлення конкретизуються, набувають чіткішого осмислення, наповнюються конкретним змістом. Тобто забезпечується своєрідна цілісність об'єкту пізнання, в якій кожен компонент має свою системоутворюючу роль.

Отже використання опорних схем такого типу при дистанційному навчанні дозволяє досягнути дидактичного ефекту, який без цього засобу є майже недосяжним або досяжним з великими витратами часу та інтелектуальних зусиль.

2) Другою функцією, яка була реалізована в нашому дослідженні, стало використання опорних схем при постановці завдань самостійної роботи студентів на практичних заняттях, проведених в режимі он-лайн. Приклад такої схеми наведено на рисунку 3.

До такої схеми (відправленої студентам з використанням команди «Демонстрація» сервісної платформи для проведення он-лайн конференцій Zoom) нами сформульовані такі завдання:

Обґрунтуйте справедливість структури моралі, представлену на схемі.

Який із компонентів моралі є предметом деонтології?

Визначте, який із компонентів етика чи деонтологія є загальним, а який частковим.

Поясніть, чому обов'язки і права особистості залежать від соціальних цінностей.

Наведіть приклади з історії суспільства чи власного досвіду, що підтвердять ваші судження про залежність обов'язків і прав особистості від стану соціальних цінностей.

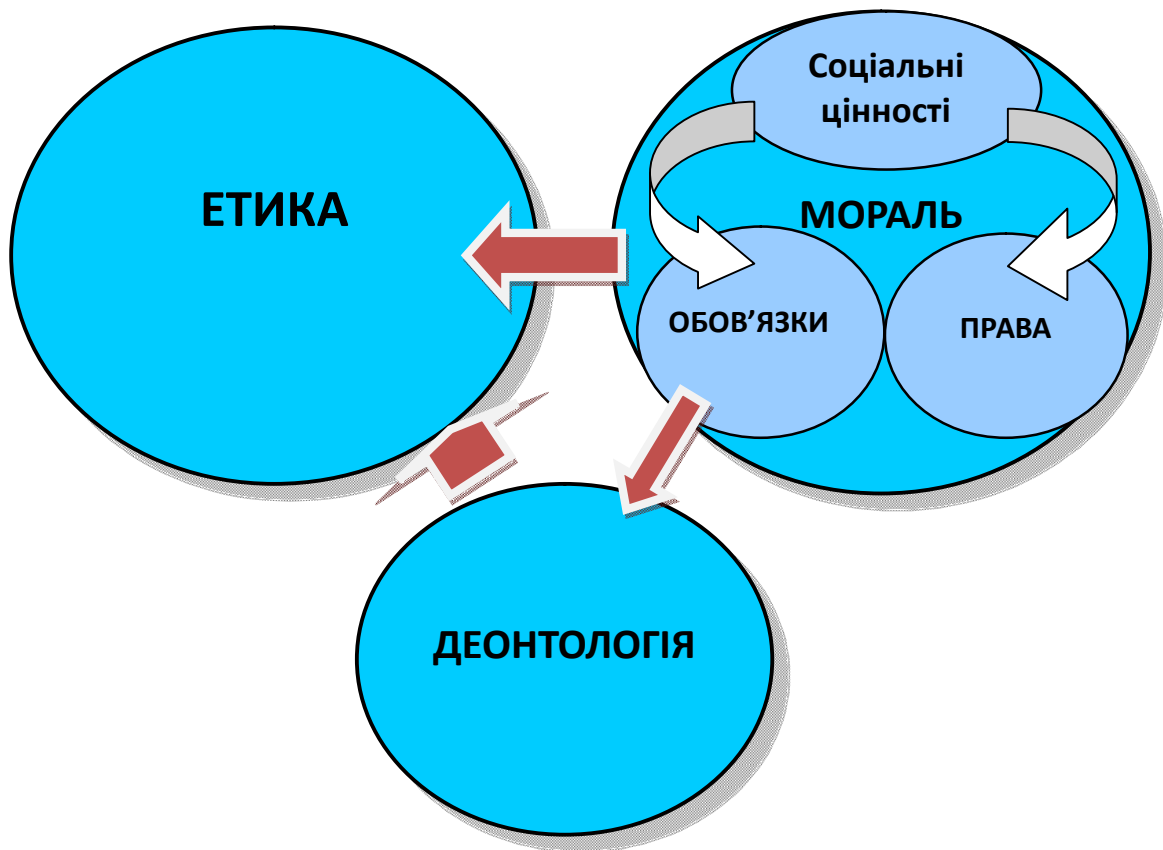
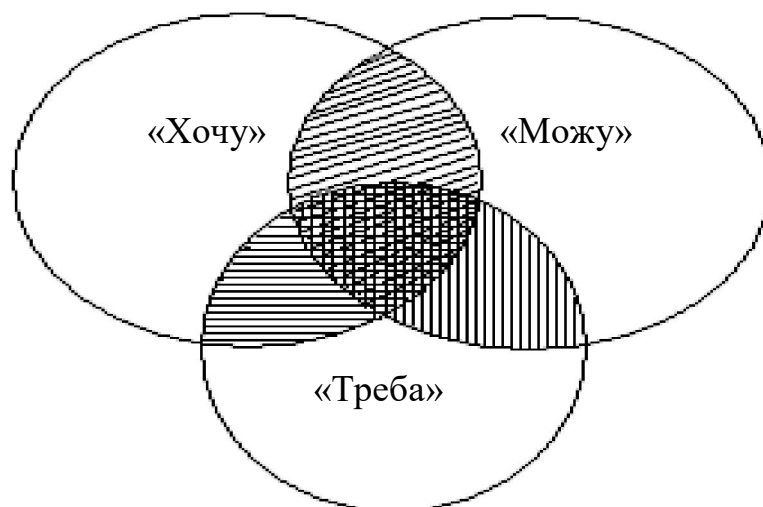

Рис. 3. Взаємозв'язок моралі, етики та деонтології
(розроблено авторами за даними [5])

Виконання прикладених до наведеної опорної схеми завдань сприяло як самостійному аналізу студентами взаємозв'язків між об'єктами, так і формуванню у них оціночних (релятивістських) суджень. При реалізації цього аспекту масового дистанційного курсу ми керувались тим, що релятивістські судження – це думка, в якій завжди стверджується або заперечується наявність у об'єктів пізнання певних властивостей, а також їхніх відношень між собою [10, с.358]. Дидактична цінність такого прийому полягає в тому, що у судженнях відбувається рух мислення від поодинокого до загального, від конкретного до абстрактного, від причини до наслідку, від частини до цілого. При формулюванні суджень студент має оперувати аргументами, що підтверджують справедливість його думки. Тобто при пошуку відповіді на кожне з наведених завдань виникає середовище продуктивного навчання, при цьому результат розв'язку пізнавальної задачі сприяє глибокому засвоєнню матеріалу дистанційного навчання.

3) Третя функція, що реалізована при дистанційному проведенні практичних занять з даної дисципліни зумовлена її соціально-філософським та психолого-педагогічним змістом. Це визначає необхідність розробки і використання методу виконання студентами ситуаційних завдань для формування практичних морально-етичних компетентностей. Такі завдання в умовах дистанційного навчання можливо і доцільно розробляти на підставі опорних схем. Наводимо приклад такого завдання розробленого і застосованого нами при проведенні в он-лайн форматі семінару з теми «Моральність».

Ситуаційне завдання: «Всі морально-регульовані вчинки відбуваються при інтеграції трьох причин: «хочу», «можу» і «треба» (дивись рисунок 4).

Примітка: ОПМ – умовна зона «Оптимального регулювання моральності» конкретних вчинків професіонала.

Рис. 4. Умовна схема інтеграції трьох рушійних сил діяльності.
(розроблено авторами за даними [5]).

Однак, у професійній діяльності фармацевтичного працівника досить часто виникають ситуації, коли одна із цих причин має протилежне значення, наприклад:

1. «хочу», «можу», «не треба»;
2. «хочу», «не можу», «треба»;
3. «не хочу», «можу», «треба».

Дайте опис ситуацій, коли одна з трьох причин має чітко визначене «не» та спроектуйте дії фармацевта в кожній ситуації».

Виконання такого типу завдань студентами суттєво підвищувало продуктивний характер формування у них як аналітичного мислення, так і практичних навичок вибору варіантів морально-етичної поведінки в типових для фармацевтичної практики ситуаціях. Значущість такого педагогічного прийому полягає перед усім у тому, що в умовах, коли студент не має можливості безпосереднього спілкування з викладачами, виконання подібних завдань в певній мірі компенсує прагматичну спрямованість практичних та семінарських занять, що проводяться у ЗВО за традиційними методиками.

4) Четверта функція реалізовувалась у завершальному періоді вивчення дисципліни, коли у студентів був накопичений певний досвід роботи з опорними схемами. Для організації самостійної роботи студентів (далі – СРС) як обов'язкової компоненти навчального плану ми скористались зворотним характером завдань щодо використання опорних схем у дистанційному навчанні. А саме пропонували студентам самостійно розробити опорну схему за її описом. Один із варіантів таких завдань мав наступний зміст.

Завдання для самостійної роботи студента: «Складіть умовну схему механізму процесу морально-етичного виховання особистості людини як носія свідомості.

Врахуйте, що перша стадія такого процесу є відображенням знань про норми морально-етичної поведінки у свідомості (на схемі умовно в «голові») людини.

На другій стадії ці знання викликають гамму почуттів (на схемі умовно в «серці») людини.

На третій стадії домінанта почуттів врегульовує її конкретні вчинки, що інтегруються в поведінку (на схемі умовно в «кінцівках людини»).

Четверта стадія – це соціальна оцінка представниками суспільства вчинків (поведінки), яка формує нові знання про необхідність дотримуватись норм моралі та етики у своїй поведінці (на схемі умовно знову в «голові»).

П'ята стадія – нові знання спричиняють нові почуття (на схемі умовно знову в «серці»), що корегують попередньо існуючу домінанту почуттів.

На шостій стадії відкоригована домінанта почуттів врегульовує корегування поведінки (на схемі умовно знову в «кінцівках людини»).

Тобто, можна говорити, що, починаючи з четвертої стадії, циклічно і багаторазово повторюється процес взаємозв'язку знань, відображених у свідомості, викликаних ними почуттів, що регулюють поведінку, здійснюється соціальна оцінка поведінки, яка знову формує нові знання про соціальну оцінку. І так безкінечно протягом всього життя людини. Отже механізм процесу морально-етичного виховання – це нескінченно циклічний процес.

Відобразіть такий механізм схематично та надішліть звіт на електронну адресу викладача»

Звіти з виконання даного завдання студенти захищали дистанційно в режимі он-лайн конференції, під час якої для порівняння індивідуальних звітів студентів із зразком була використана опорна схема, розроблена нами і представлена на рисунку 5.

Така організація захисту звітів з самостійної роботи студентів навіть виявила переваги дистанційних форм навчання в цьому компоненті професійної підготовки перед традиційними, оскільки забезпечила можливість всім студентам спостерігати опорні схеми, розроблені у звітах кожного з них. Тобто, з одного боку, була досягнута прозорість захисту звітів, з іншого боку, мала місце можливість колективного обговорення якості та характеру виконання завдання, з третього боку, кожен студент міг вносити корективи у свій варіант опорної схеми.

Відтак захист звітів з СРС набув ефекту продуктивного навчання. На наш погляд, такий дидактичний ефект заслуговує на рекомендацію щодо впровадження такої форми захисту звітів з самостійної роботи студент, а також звітів з виконання індивідуальних завдань в масову практику.

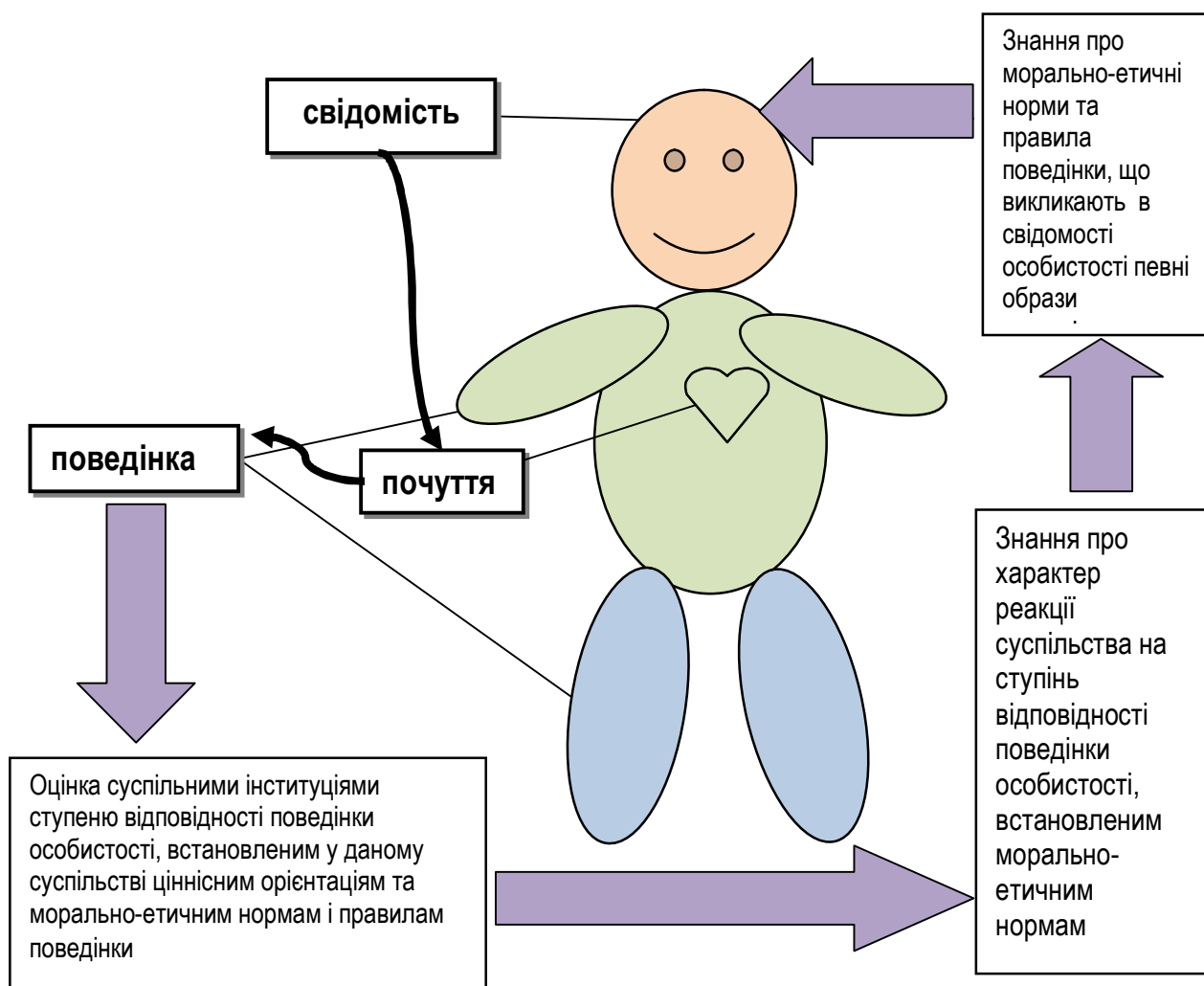

Рис. 5. Умовна схема механізму морально-етичного виховання особистості (розроблено авторами за даними [5]).

Аналіз діяльності студентів на різних формах занять, проведених в онлайн форматі, та при використанні різних за рівнем дизайну опорних схем виявив, що якісно оформлені схеми підвищують їх пізнавальний інтерес та активність. Отже, в подальшій роботі викладачам слід приділяти цьому аспекту опорних схем належну увагу.

Висновки і пропозиції. Розвиток інформаційних систем та технологій об'єктивно забезпечив можливості для ефективного впровадження в практику ЗВО дистанційної освіти. Вітчизняні науковці цілком справедливо вважають, що при якійсь організації інформальної освіти дидактичне середовище набуває трисуб'єктної структури [15]. Теорія та практика організації дистанційної освіти досягла такого рівня, який дозволив (в екстремальних умовах весни 2020 року) здійснювати розробки та впровадження масових дистанційних курсів за програмами певних академічних курсів навчальних дисциплін, що фактично запобігло руйнуванню системи вищої освіти.

Зміст масових дистанційних курсів зумовлює необхідність ретельного добору засобів організації дистанційної взаємодії суб'єктів в системі «викладач – комп'ютер – студент». Враховуючи те, що академічний курс з навчальної

дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» розглядає глибоко структуровані категорії, які мають внутрішні особистісні та зовнішні соціальні імперативи, при розробці дистанційного курсу з цієї дисципліни виникла гостра потреба у розробці та застосуванні комплексу опорних схем.

Апробація застосування різних типів таких схем довела можливість та доцільність такого дидактичного засобу і в лекційних, і в практичних (семінарських) формах занять, і в організації самостійної роботи студентів, і в контролі виконання ними індивідуальних завдань, що здійснювались в он-лайн форматі. При чому умовах дистанційного навчання рівень продуктивності навчальної діяльності студентів та їх активності при виконанні завдань СРС та індивідуальних завдань був навіть вищим, ніж при традиційній організації цих компонентів навчального процесу.

Отже, можна вважати, що дистанційне навчання, при його достатньому забезпеченні такими засобами як опорні схеми, в певній мірі компенсувало неможливість проведення у закладах вищої освіти традиційних академічних занять.

Спираючись на зазначене, перспективними напрямками подальшого дослідження ролі опорних схем у дистанційному навчанні вважаємо розробку таких дидактичних засобів та методики їх використання у формах підсумкового контролю якості освіти з окремих дисциплін і навіть при державній атестації. Також доцільним вважаємо екстраполяцію методичних прийомів використання опорних схем при дистанційному навчанні у закладах вищої освіти громадян з обмеженими можливостями.

Список використаних джерел:

1. Бацуровська І. В., Самойленко О. М. Технології дистанційного навчання у вищій освіті. Альянс наук : вчений вченому : матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 лют. 2011 р. 2011. Т. 6 : Наукові праці з педагогіки та психології. С. 26-29.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. К. : Атіка, 2009. 684 с.
3. Бугайчук К. Л. Массовые открытые дистанционные курсы : понятие, типология, перспективы. URL : [http:// bugaychuk.blogspot.com/2013/06/blog-spot_22.html](http://bugaychuk.blogspot.com/2013/06/blog-spot_22.html)
4. Владимирська Є. Ю. Дистанційна чи відкрита освіта : дефініційні артикуляції. Вища освіта України. 2004. № 2. С. 26-29.
5. Етика і деонтологія у фармації : курс лекцій для студентів фармацевтичних спеціальностей / уклад. Л. В. Вишнеvsька. Херсон : Айлант, 2020. 204 с.
6. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (Затверджено Міністром освіти і науки України В. Г. Кременем 20 грудня 2000 р.). К. : Просвіта, 2000. 16 с.
7. Котвіцька А. А., Сурікова І. О., Гавриш Н. Б. Дослідження впровадження етичного кодексу фармацевтичних працівників України у практичну діяльність. Соціальна фармація в охороні здоров'я. 2015. № 1. С. 45-52.

8. Кравцов Г. М. Концептуальні задачі розробки системи дистанційного навчання та технології їхньої реалізації. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. Вип. 2 (9). С. 294-305.
9. Кухаренко В. М., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г. Дистанційне навчання : Умови застосування. Дистанційний курс : навч. посібник / за ред. В. М. Кухаренка. 3-є вид. Х. : НТУ «ХПІ», «Торсінг», 2002. 320 с.
10. Малафійк І. В. Дидактика : навч. посібник. К. : Кондор, 2006. 398 с.
11. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. К. : Видавничий центр «Просвіта», Пошуково-видавниче агентство «Книга Пам'яті України», 2000. 368 с.
12. Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України 25.04.2013 № 466. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
13. Ручинська Н. С. Технології дистанційного навчання в роботі викладача закладу післядипломної педагогічної освіти. Післядипломна освіта в Україні. 2012. № 1. С. 67-69.
14. Самойленко О. М., Шарко В. Д., Юзбашева Г. С. Неперервна освіта та дистанційне навчання. Теоретико-методологічні основи вдосконалення системи освіти : дидактичний аспект : колективна монографія / за ред. Г. С. Юзбашевої. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. С. 308-368.
15. Співаковський О. В., Петухова Л. Є. До питання про трисуб'єктну дидактику. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2007. № 5 (61). С. 7-9.
16. Downes Stephen. Connektivism & Connektiveknowledge. URL: http://www.huffingtonpost.com/stephen-downes/connektivism-and-connekti_b_804653.html.

Задорожня Н.О. доцентка
кафедри публічного та
міжнародного права та
правоохоронної діяльності
Задорожня О.В. старша
викладачка кафедри
публічного та міжнародного
права та правоохоронної
діяльності

ВИКЛАДАННЯ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ: ФОРМАЛЬНИЙ ТА ІНФОРМАЛЬНИЙ ПІДХОДИ

Постановка проблеми. Соціально-економічні зміни, що відбуваються в останні роки і десятиліття у всіх розвинених країнах, викликають підвищений інтерес до освіти, що виходить далеко за межі традиційної формальної, – неформальної і інформальної. Адаптивність, гнучкість і мобільність, властиві